

A TUDATOS VÁROSFELJESZTÉS

KISS ATTILA⁴⁵

A CONSCIOUS WAY OF URBAN DEVELOPMENT

Abstract: A city is a multiple system that cannot be grasped by single technological and physical parameters. Therefore, its development cannot be realised just by establishing infrastructural innovations. Beside the above characteristics, each city has an intellectual, emotional aspect that plays a more and more important role in the quality of urban life. Creating and affecting the local milieu need a new way of thinking and a new institutional background, essentially different from nowadays' development routine concerning mostly infrastructure. Considering the above fact, the conventional practice of urban development should be revised, new principles, aims and means should be adopted.

BEVEZETÉS

A változások korában élünk, ahol a verseny a városok szintjén zajlik. Ha egy város nem tesz lépéseket az előremozdulás érdekében, háttérbe szorul azokkal szemben, akik megteszik ezeket a lépéseket. Így bizonyos előnyök nagyon gyorsan tartós előnyökké tudnak válni, ugyanakkor pillanatnyi lemaradás igen könnyen pótolhatatlan veszteségeket eredményezhet.

Azonban egyáltalán nem egyértelmű, hogy mi tesz egy várost sikeressé a városversenyben. A ma általánosan tekintett sikerkritériumok – mint például az elnyert címek és díjak, a nyertes pályázatok, a működő ipari parkok, a felépült hipermarketek és plázák, a betelepült multinacionális cégek, a kiépült autópálya-kapcsolat stb. – nem tartalmazzák a város szellemiségét. Márpedig e nélkül a sok „siker” fejlesztés eredményeként a város örökre elveszítheti egyediségét, arculatát, identitását. Fennáll a veszély, hogy az átgondolatlan fejlesztések hatására a „siker város” előbb-utóbb „jellegtelen” várossá válik.

Óvatosabban kell tehát bánni a rövid távú, kampányszerű, jelentős sikerrel kecsegtető fejlesztésekkel. Újabban a hangsúly inkább a komplex városfejlődést szolgáló feltételek minőségi fejlesztésén van. A város ugyanis olyan bonyolult folyamatok összessége, amelyet nem lehet minden esetben közvetlenül fejleszteni, hanem fel kell deríteni azokat a tényezőket, amelyek meghatározzák a város természetes fejlődését és ezeket kell úgy alakítani, hogy a változás iránya a közösség céljainak megfelelő legyen. Csak az arányos és organikus fejlődés alapozhatja meg a kevésbé látványos, de hosszú távú sikert, a kiegyensúlyozott városi atmoszférát és harmóniát.

---

⁴⁵ MTA Regionális Kutatások Központja, Alföldi Tudományos Intézet, Kecskeméti Osztály. 6000 Kecskemét, Rákóczi út 3. E-mail: kissa@rkk.hu

A KÖVETKEZETES VÁROSFEJLESZTÉS ELVEI

Rendszerszerű gondolkodás

Miután lehetetlen minden városfejlesztési kérdést egyszerre megoldani, így körültekintő választásokra kényszerül minden közösség. A szűkös erőforrásokat meg kell próbálni ott felhasználni, ahol a beavatkozásnak a legerősebb tovagyrűző hatása várható. Ezért semmiféleképpen sem lehet véletlenszerű, vagy eseményekre csupán reagáló stratégiákra hagyatkozni. Apró lokális beavatkozásokkal nem lehet eredményt elérni. A fejlesztések és beruházások rendszerbe szervezésére kell törekedni, mivel csak összehangolt, átgondolt, hosszútávú stratégia ad esélyt a valódi sikerre.

Integrált szemlélet

A városfejlesztési feladatok keretei között erősen keverednek a gazdasági, a műszaki-építészeti és a társadalmi kérdések. Ezeket éppúgy nem lehet egymástól elválasztva kezelni, mint ahogy a város sem értelmezhető pusztán közgazdasági vagy műszaki módon. A város életteret, lakóhelyet, szellemi értéket is jelent. Egyszerre kell tehát – a lisszaboni kritériumok alapján – gazdaságilag versenyképes terület, ugyanakkor otthont, fenntartható várost biztosítani az ott lakók számára (lisszaboni kritériumok) (*Manchin R.* 2005). Ehhez pedig nélkülözhetetlen a problémák integrált kezelése, hogy a gazdaság, a társadalom, a kultúra, valamint a környezet érdekei egymást erősítve érvényesülhessenek.

FENNTARTHATÓSÁG

Az 1970-es években megjelent „fenntarthatóság” fogalom az évtizedek során igen sok változáson ment keresztül, és bár számtalan kisajátítási kísérlet árnyékolja be a tartalmát, mára minden fejlesztési terv meghatározó alapelvevé vált. A fenntarthatóság nem vízió és nem is változatlan állapot, hanem kreatív, egyensúlyt kereső folyamat, amelynek ki kell terjednie a helyi döntéshozatal minden területére (*Aalborgi Charta*).

Fontos hangsúlyozni, hogy a fenntarthatóság irányelvei nem a gazdasági fejlődéssel szemben helyezkednek el, hanem éppen ellenkezőleg, a hosszú távú gazdasági fejlődés egyik kritériumát alkotják. A városi gazdaság fejlődését ma sok tekintetben jobban szolgálja az élhető környezet, mint a gazdaságot kiszolgáló „kemény” (műszaki) infrastruktúra megléte.

Mindazonáltal a fenntartható városfejlesztés túlmutat nemcsak a környezeti, hanem a gazdasági szempontú megközelítéseken is. A fogalom sokkal nehezebben definiálható dimenziói a lakosság szociális, gazdasági, tájékozódási, kulturális állapotának kiegyensúlyozottságát, reprezentációs és szimbolikus igényeinek folyamatos kielégítését tartalmazzák. A fenntartható város alapja tehát a szociális, emberi oldal, azaz a fenntartható város nem érhető el a „fenntartható” (autonóm módon,

felelősen gondolkodó emberekből álló) helyi közösségek nélkül (*Aalborgi Charta*). Így a közösségfejlesztésnek kiemelt szerepet kell kapnia a fenntarthatóság tervezésében.

KREATIVITÁS

Miután egy város legfőbb értékét a benne lakó emberek vágyai, ötletei, képzelőereje és tettei képviselik, ezért akkor beszélhetünk kreatív városról, ha vonzani tudja és meg tudja tartani a tehetséget, ha mobilizálni tud ötleteket. Ezt akkor képes elérni, ha olyan hozzáadott minőséget nyújt az ott élőknek, amit máshol nem tudnak megkapni, s olyan feltételeket teremt, amelyek az embereket újfajta gondolkodásra, tervezésre és cselekvésre sarkalja az élet minden terén. Például kreatív helyek biztosításával (a szemtől-szembe találkozásoknak kedvező urbánus terek és intézmények; kávéházak, korzók, kiállítótermek, egyetemek) közösségi aktivitás gerjeszthető.

A kreatív város stratégiai gondolkodást folytat, hosszú távú célokat tűz ki maga elé, eltökéltséggel fog a célok megvalósításához, tagadja a megváltoztathatlanságot, kockázatot vállal, de csak felelősséggel, és él a taktikusság eszközével (*Gáncs A.* 2005). A kreatív városirányítás a normatív gondolkodás meghaladását, a tudatos értékválasztást és kreatív megvalósítást jelenti.

Párbeszéd és partnerség

A legtöbb piaci folyamatban a város már nem rendelkezik döntő befolyással, hanem egy a sok résztvevő közül. Ezért a város- és gazdaságfejlesztési döntések valódi megalapozása nem képzelhető el a helyi gazdaság, a lakosság és a városvezetés közötti érdemi párbeszéd megteremtése nélkül. Ugyanígy a tervek sikeres megvalósítása sem nélkülözheti a széleskörű közösségi részvételt: mindenki számára világos kell legyen, hogy milyen lépésekre, milyen esetekben, miért van szükség, és azokból mi következik. Konszenzuson alapuló város- és gazdaságfejlesztésre van szükség, ahhoz hogy a résztvevők elfogadják a tervet, és elkötelezetteké váljanak a végrehajtásában. Azaz a hatékony városfejlesztés egyetlen lehetséges útja csak a közös érdekek mentén kialakított partnerség lehet.

Amennyiben a helyi várospolitikai eltávolodik a többi városi szereplőtől és munkája során nem igényli azok aktív támogatását, a városfejlődés iránya is bizonytalanná válik. Ezért a városvezetésnek is elemi érdeke, hogy a helyi gazdasági szereplők, szakmai és civil körök aktívan részt vegyenek a város szakpolitikai lépéseinek megalapozásában.

Professzionizmus

Tudatos városfejlesztésről csak akkor lehet beszélni, ha az önkormányzat a városi folyamatok lekövetése helyett felelősen irányítja azokat. Ennek feltétele a kezdeményező-koordináló, a rugalmasabb és a változó fejlesztési elképzelések befogadására nyitottabb intézményi háttér megteremtése, amely kiemelten kezeli a

városfejlesztést: például külön városfejlesztési osztály, vagy akár önálló gazdaságfejlesztő szervezet (kht.) létrehozása. Egy ilyen professzionális szervezet – a hagyományos hivatali struktúrához képest radikálisan más feladatszerzése révén – egyrészt integrált megközelítések kidolgozását teszi lehetővé a városi problémák megoldására, másrészt alkalmasabb a proaktív irányítási szemlélet megvalósítására, amely azáltal, hogy elébe megy az eseményeknek, erősíti a helyi gazdaság innovációs készségét, mozgósítja a szellemi bázist; az új ötletek pedig törvényszerűen új ötleteket hoznak.

Stratégiai tervezés

A stratégiai tervezés nem egyszerűen felkészülés a jövőre, hanem proaktív és szisztematikus módszer a jövő formálására, változtatására (CUI 1998). Feladata, hogy egy kívánt állapotába való eljutás lépéseit felvázolja és azokat megfelelő rendszerbe állítsa. Ugyanakkor, miután a társadalmi igények, és a külső körülmények is folyamatosan változnak, a tervezésnek is folyamatosnak kell lennie: problémaelemzés, tervezés, programozás, megvalósítás, monitoring, előrelépés-felmérés, értékelés állandó körforgása.

Gyakori hiba, hogy a tervezés túlzottan a lehetőségekre alapozódik. A valódi stratégiai tervezés során sohasem a lehetőségekből, hanem a célokból kell kiindulni. Csak későbbi lépés a célok és a feltételek összehangolása (a célok szűkítésével vagy a feltételek megteremtésével). A körültekintően és világosan megfogalmazott célkitűzésekkel a közösségi gondolkodás és cselekvés összpontosítható, orientálható, miáltal a feltételek is könnyebben megteremthetők.

A stratégiai tervezés elemei (*Aalborgi Charta*):

- a meglévő tervezési és pénzügyi keretek, illetve más programok és tervek ismerete;
- a problémák és kiváltó okok szisztematikus feltárása (kiterjedt közösségi konzultációk révén);
- a feladatok prioritásainak megállapítása (a problémák fényében);
- a fenntartható közösség eszméjének megteremtése (a közösség minden szektorát magába foglaló részvételi eljárás útján);
- az alternatív stratégiák megfontolása és értékelése;
- akcióterv kialakítása (mérhető célokkal);
- a terv megvalósításának tervezése (időrend kialakításával, felelősség-megosztással);
- a tervmegvalósulás ellenőrzése.

MEGFELELŐ INFORMÁCIÓS HÁTTÉR

A város- és gazdaságfejlesztési célú közösségi politikák megfogalmazásához, végrehajtásához, nyomon követéséhez és értékeléséhez elengedhetetlen a

megfelelő információs háttér. Ez egy olyan önkormányzati adatrendszert és információs bázist jelent, amely a legfontosabb adatok és indikátorok folyamatos karbantartásával képes a városi folyamatok figyelésére (monitoringra), a különféle fejlesztési tervek megalapozására, illetve a felesleges párhuzamosságok kiszűrésére.

Tudatos térségi szerepvállalás

Egyetlen város sem sikeres önmagában; ki kell tekintenie saját határain túlra, szerveznie kell a környékét. E tekintetben hazánkban kevés a jó példa. Általánosnak tekinthető, hogy a város és vidéke kapcsolatában az „öszönös” elemek dominálnak (egészségügyi ellátás, hivatali ügyintézés stb.), s ehhez képest rendszerint gyenge a város térségét integráló, tudatos „húzó” szerepköre. Ennek erősítésére olyan együttműködésre van szükség, amely a közös érdekek mentén képes összefogásra ösztönözni a város vonzáskörzetének társadalmi, közösségi, gazdasági stb. szervezeteit, ezzel lehetőséget teremtve közös projektek kidolgozására az élet számos területein.

Az ország más térségeinek hasonló méretű és pozíciójú városaival történő kapcsolatépítés – közvetett módon – szintén visszahat egy-egy város fejlődésére. Például a várost kedvezőbb helyzetbe hozó országos, vagy regionális léptékű fejlesztések eléréséhez nemcsak professzionális lobbitevékenységre, hanem az érintett településkörrel kialakított szoros érdekérvényesítő együttműködésre is szüksége van. Az élő városközi kapcsolatok gyorsan konkrét célok szolgálata mellé állíthatók, s a közös érdekek megsokszorozzák a város érdekérvényesítő képességét.

A VÁROSFELJESZTÉS ÚJ IRÁNYAI

Szimbolikus gazdaság

A városi gazdaság egész feltételrendszere Európa-szerte egyre absztraktabbá vált az elmúlt évtizedekben. Ma már nem elegendő a jó elérhetőség, a szabad munkaerő, a képzett lakosság stb., egyre több az olyan kevésbé kézzel fogható körülmény, ami a város gazdasági klímájaként összegezhető. Ez estben a fő kérdés nem az, hogy éppen van-e a városban adott szakirányú képzett munkaerő, hanem az, hogy a város mennyiben képes tevékenyen elősegíteni gazdasága folyamatos megújulását: hogyan reagál a felmerülő igényekre, létre tud-e hozni speciális képzési területeket, megteremti-e a gazdasági szereplőkkel a folyamatos kapcsolattartás „csatornáit”, mennyi pénzt, energiát és ötletet fordít a turisztikai látnivalók (események) folyamatos előállítására stb.

A következő alapvető tényező, ami a nemzetközivé váló városversenyben a városok újrapozícionálását meghatározza, hogy milyen eszközökkel és mennyire hatásosan képesek magukat „megjeleníteni”. A „megjelenés” mögött azonban tartalomnak kell állnia, olyan imázsoknak, amelyek képesek a város identitását megújítani. S ez már a „szimbolikus gazdaság” újabb sajátosságát képezi, miszerint

nem a hagyományos értelemben vett ipari termékek előállítására áll a középpontban, hanem a kulturális „termékeké” (kulturális attribútumokkal ellátott javak és szolgáltatások). Ezáltal a kultúra a gazdasági értéktermelés egyik kiemelten fontos tényezőjévé válik.

Mentális infrastruktúra

„Nem a háztetők, a falak, a hidak, vagy a csatornák azok, amelyek a várost magát megteremtik, hanem hogy képesek-e az emberek megragadni azokat a lehetőségeket, hogy egy élhető várost csináljanak belőle.” (*Alceus*, Kr. e. 7. század).

A sokat emlegetett műszaki infrastruktúra mellett ma már egyre többször hallani a város mentális infrastruktúrájáról (az a mód, ahogy a helyi lakosok a lehetőségeiket és problémáikat kezelik, ahogy környezetet és atmoszférát teremtenek, s ahogy életüket alakítják), amely éppúgy alapjaiban képes a fejlesztési folyamatok sikerességét befolyásolni, mint a műszaki infrastruktúra. Logikus tehát, hogy a tervezésben, a stratégia- és programalkotásban is a műszaki jellegű „kemény” tényezők helyett egyre inkább a „puha” tényezőkre tolódik a hangsúly.

A városimázs

Manapság a városok identitása sok szempontból megkérdőjeleződik: számtalan különböző érdek mentén a városok szerkezetileg, arculatilag és társadalmilag is széttagolódnak. Annak érdekében, hogy a rendkívül heterogén érdekek mentén szerveződő társadalmi csoportokat valami mentén „közös nevezőre” lehessen hozni, hathatós és bevált eszköznek mutatkozik a város sajátosságait – történeti, földrajzi, kulturális adottságait – felhasználó, jól kommunikálható, komplex városkép létrehozása. Ez korántsem egyszerű, hiszen valójában két feladatról van szó: egyrészt a városlakók számára fel kell kínálni egy olyan város képét, amellyel azonosulni tudnak, miközben létre kell hozni egy korszerű, jól közvetíthető városimázst, amely képes jelentős számú idegen városba vonzására. Ez a két város-vízió – az „élhető”, „emberléptékű”, illetve a „jól eladható és kommunikálható” város képe – gyakran kerül egymással ellentmondásba (*Szijártó Zs.* 2005).

Kulturális alapú városfejlesztés

A kultúra mint „üzlet” az egyik vezető szektora a posztfordista gazdaságnak, és alapja számtalan város megújulási folyamatának (*Lukovich T.* 2005). A kulturális szektor – miután erősen helyfüggő és szervesen táplálkozik a helyi hagyományokból – különösen alkalmas a város belső energiáinak dinamizálására és egy autonóm belső fejlődés generálására.

A kulturális infrastruktúrába és eseményekbe, a „kreatív iparágakba” investált pénz és energia mérhető profit, új munkahelyek és megújított városi környezet formájában visszaforgatható a városi gazdaságba (*Polyák L.* 2005). A kulturális szektor azáltal, hogy egyedi termékeket állít elő, hogy a szinergia, kreativitás, innováció iránti igényével kvalifikált munkaerőt hoz létre, valamint más, fejlett gaz-

dasági ágakat is vonz, jelentősen hozzájárul a város versenyképességéhez. Ráadásul amennyiben egy városnak sikerül a kultúrát fejlesztésének középpontjába állítani, közelebb kerül ahhoz, hogy a város és a közösség egyéb problémáit is sikeresen közelítse meg. Sőt mi több, ma már a város arculatának kialakításában is a kulturális erőforrásoké a vezető szerep. Ilyen kulturális erőforrások lehetnek:

- a művészeti műhelyek;
- a helyi közösségi kultúrák;
- a kulturális örökség;
- a hely-imázs;
- a természeti és épített környezet (beleértve a köztereket);
- a szabadidő eltöltésének sokfélesége és minősége;
- a helyi miliő; az egyetemek és tudományos intézetek képviselte szellemiség;
- a speciális helyi termékek, szolgáltatások (**Baross P. – Soóki-Tóth G.** 2000).

A városok működését meghatározó gazdasági szféra alapvető átalakulásával újra kell fogalmazni a kultúra és gazdaság hagyományos viszonyrendszerét. A korábbi merev elkülönülést egyre inkább a gazdaság és kultúra egymásrautaltsága váltja fel.

Kulturális arculat

A kultúra városélményt termel és tesz eladhatóvá. Azonban tudatosan felépített kulturális arculatra van szükség ahhoz, hogy a kultúra valódi városfejlesztési erővé válhasson.

Önmagában még nem elég a sok kulturális intézmény és rendezvény egy városban, ha hiányzik az a kiemelkedő minőség, ami egybefogná a város sokszínű, de szétforgácsolt kulturális erőforrásait. A kulturális arculat kialakításához elengedhetetlenek ezek a meghatározó minőségi karakterjegyek. Ugyanakkor az ún. „magas kultúra” mellett nem szabad megfeledkezni a populáris kultúra teljesen más logika mentén felépülő élménykínálatáról sem (**Szijártó Zs.** 2005). A „magas kultúra” egy szűk – bár annál fontosabb – városi réteg igényét elégíti ki. E réteget természetesen szélesíteni kell és lehet, azonban nagy tömegek mozgósításához (helyi identitásának erősítéséhez), illetve a város tereinek élménnyel való feltöltéséhez a populáris kultúra nélkülözhetetlen.

Egy város kulturális arculatának frissessége és színessége meghatározó módon függ a városi szubkultúrák jelenlététől – éljenek a városban, vagy tartózkodjanak csak ideiglenesen ott, legyenek főiskolások, vagy éppen középiskolások, tevékenykedjenek akár a zene, a képzőművészet területén, vagy foglalkozzanak progresszív civil közösségek felépítésével – hiszen ők képviselik a „szimbolikus gazdaság” alapját képező helyi tartalom és helyi miliő létrehozásának egyik legaktívabb szereplőit.

Megtartóképesség

Egy város legmobilabb rétegei (a diákok, a pályakezdő fiatalok) általában a jövő szempontjából a legértékesebbek is számára. Ha a város megtartó ereje nem elegendő arra, hogy a fiatal generációk tanulmányaik befejeztével visszatérjenek oda, akkor hosszú távon komoly veszélybe kerülhet. Sem a fiatalok, sem a „kreatív szellemiségű” emberek megtartásához nem elegendő pusztán a munkahely és a lakóhely léte. Tudomásul kell venni, hogy globalizált világban élünk, ahol egy városhoz való kötődés jóval bonyolultabb, mint korábban. Egyre fontosabb szerepe van a helyi kulturális gazdagságnak, aktív helyi közösségeknek, egyszerűen a helyi miliónek. Azokban a városokban, ahol ez is rendelkezésre áll, sokkal kevesebb embert foglalkoztat a más városban történő élet lehetősége. Sőt, amennyiben a város – egyedi atmoszférájából fakadó lehetőségek révén – képes nagy tudású, a világ számos pontján megfordult személyiségeknek is vonzó életlehetőségeket kínálni, akkor azok új gondolatokkal és új kapcsolatokkal gazdagíthatják a várost.

Felsőoktatási szerepkör és szakmai műhelyek

Egy város tartós, hosszú távú fejlődéséhez mindenekelőtt szellemi ügyekben kell előrelépni. Éppen ezért a felsőoktatást a nemzetközi városfejlesztés egyik kulcsterületként tartják számon: amellett, hogy szellemiséget teremt és urbánus polgárságot nevel, jelentős gazdasági húzóerő is egyben.

A jól működő, innovatív felsőoktatás korántsem csupán egy presztízsszintézmény a városban. A hozzá kapcsolódó szerteágazó tevékenységi és szolgáltatási kör révén önálló ága a város gazdaságának. S amennyiben a város meg tudja teremteni a felsőoktatás terén a „kritikus tömeget”, az képes megtermékenyíteni az egész város szellemiségét.

AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET SZEREPÉNEK FELÉRTÉKELŐDÉSE

A fejlett nyugat-európai városokban folytatott vizsgálatokból kiderül, hogy az egyre képzetesebb és tájékozottabb társadalomban a lakosság mind nagyobb várakozásokkal fordul az épített környezet felé: számon kéri a településnek azt az egyéni arculatát és egyéniségét, amely összegzi a térbeli elhelyezkedés, az időbeli – társadalmi és kulturális – fejlődés jellemzőit és sajátosságait. Az esztétikus épített környezet és a benne teret nyerő kulturális milió fontossága egyenértékűvé válik az anyagi jóléttel.

Az egyéni arculat jellemzőinek meghatározása és ezek térbeli megjelenésének védelme révén olyan értéktöbbletet lehet adni egy-egy városi területnek, amely hosszútávra biztosíthatja természetes vitalitását. Az átgondolt és jól megépített városi környezet növeli az ott lakók életminőségét, erősíti a helyi azonosságtudatot és – a színvonalas, vonzó közösségi és kulturális terek révén – aktív társadalmi részvételre ösztönöz. Sőt, ma már az üzleti vállalkozások számára is nagyobb vonzerőt

jelent az olyan város, ahol a jó közérzetet vonzó közterek, kellemes lakóövezetek és tágas szabadidő-területek is alátámasztják.

Az építészeti örökség egyre inkább ösztönző kihívást jelent a városok számára, s a lakók várossal kapcsolatban kialakuló érzelmi motivációi a városfejlesztés számos terén jelentős energiaforrássá konvertálhatók (*Erő Z.* 2000). Ezért a városfejlesztés során tudatosan kell „építeni” az adott város szerkezeti, építészeti és környezeti sajátosságaira.

Kulturális városrehabilitáció

A kulturális városfejlesztés több stratégia mentén szerveződhet. Koncentrálhat a kulturális infrastruktúra fejlesztésére, mint például művészeti múzeumok, gyűjtemények alapítására és építésére; az új kulturális épületeknek kétség kívül szimbolikus értékük van és a média nagyfokú figyelmét is kiválthatják. Gondolkodhat fizikai aspektusok helyett inkább kulturális programokban és eseményekben. Ugyanakkor van egy olyan összetett stratégia is, amely a város kulturális alapú rehabilitációját helyezi előtérbe. Ez nem csak a városi térben való új hangsúlyok kijelölését jelenti (egy-egy látványos, de önmagában szigetszerű épület létesítésére), hanem olyan városszövetben történő finom átalakításokat, amelyek mentén új kulturális tartalommal (események, látnivalók) lehet feltölteni a várost. Azaz olyan komplex köztérfelújításokra helyeződik a hangsúly, ami a kulturális helyek és épületek hálózatát, sétában átélhető együttesét teremti meg (*Polyák L.* 2005). A városi közterek át- és újradefiniálása, új tartalmakkal és jelentésekkel történő ellátása kimutathatóan dinamizálja környezetüket, s a város kulturális életének igen kedvelt és jellemző színtereivé teheti azokat. Az efféle projektek a helyi identitás és a társadalmi kohézió kitüntetett motorjai lehetnek.

ÖSSZEFOGLALÁS

A város egy olyan összetett és bonyolult rendszer, amit egyre kevésbé lehet pusztán műszaki, fizikai paraméterei alapján megragadni. Így a fejlesztése sem szorítkozhat csupán infrastrukturális létesítmények megvalósítására. Minden városnak van egy, a mindennapi élet keretétől szolgáló értelmezése, s vele párhuzamosan egy intellektuális és emocionális aspektusa is. Mind a kettő fontos, része a helyi életminőségnek. De míg az egyik közvetlenül fejleszthető, a másik csak közvetetten formálható. Azaz a helyi milió kialakítása és formálása – a fejlesztésorientált megközelítéshez képest – más gondolatmenetet és szervezeti háttérrel kíván. Azonban nem szakadhat el a város tárgyyszerű megközelítésétől sem, hiszen az épített környezet milyensége nemcsak a városi életnek szolgál keretét, hanem váza a város imázsának is. Ezek alapján a hagyományos városfejlesztési tevékenységet is át kell értékelni, új elvekkkel, új irányokkal és új eszközökkel kell ellátni.

IRODALOM

- Baross P. – Soóki-Tóth G.** 2000. Ingatlanpiaci folyamatok és önkormányzati irányításuk lehetőségei a Budapesti Városfejlesztési Koncepcióban. Budapesti Negyed 8/2.
- CUI (Kanadai Urbanisztikai Intézet) Magyarországi Programirodája** 1998. Demokratikus gyakorlat: Az önkormányzati stratégiai tervezésről. Kézirat, Budapest.
- Erő Z.** 2000. A városmegújítás lehetőségei. Budapesti Negyed 8/2.
- Európai Bizottság** 2004. A Városi Környezet Tematikus Stratégia előkészítő anyaga. Kézirat, Brüsszel.
- Gáncs A.** 2005. A „kreatív város”. Octogon 8/4. pp. 21-30.
- Lukovich T.** 2005. Városok versenye. Octogon 8/4. pp. 26-32.
- Manchin R.** 2005. Európai nagyvárosok életminősége. Előadás, Várostudás Kollégiuma.
- Polyák L.** 2005. Fenntartható tűzijáték. Építészfórum 2005. december 7.
- Szijártó Zs.** 2005. A „kulturális főváros” projekt. Echo – Pécsi Kritikai Szemle 8/1.